

Okolím Karlovských rybníků za poznáním

Lesy České republiky, s.p.
Lesní správa Česká Lípa

Obojživelníci a plazi

Malé vodní nádrže obklopené lesními porosty jsou z pohledu biodiverzity krajiny velmi cenné. Tvoří nenahraditelný domov obojživelníků a plazů, kteří z naší krajiny mizí. Obojživelníci jsou zvláštní živočichové na přechodu mezi vodními a suchozemskými tvory. Nejsou plně přizpůsobeni životu na souši, vodní prostředí potřebují ke svému rozmnožování. Vajíčka nemají ochranný obal, a proto musí být kladena do vody. Vývoj probíhá přes larvu (pulce), která žije ve vodě a postupně se mění v dospělého jedince. Plazi se od obojživelníků výrazně liší nejen vzhledově, ale i způsobem života. Nejsou vázáni na vodní prostředí, spíše ho využívají k lovu kořisti. Obojživelníci i plazi jsou dnes velmi ohroženi. Abychom mohli tyto živočichy účinně chránit, musíme je blíže poznat. Vědět jak vypadají, kde žijí, čím se živí a také jaké postavení mají v přírodě.

Skokan hnědý (*Rana temporaria*)

První žabu, kterou můžeme spatřit na vodních nádržích je skokan hnědý. Tohoto otužilého obojživelníka zastihneme již v době, kdy začíná tát led. Teplota vody má v tu dobu několik málo stupňů nad bodem mrazu. Někteří jedinci vylézají přímo z nádrže, kde na dně přezimovali. Samci se ozývají mručivým: „vrrru–vrrru–vrrru...“. Vajíčka skokana hnědého jsou na vodní hladině nepřehlédnutelná. Je to velký a rosolovitý chuchvalec složený z 1000 až 2500 vajíček. Při nočních mrazech často vajíčka zamrzají v ledu, nijak jim to neškodí, pouze se zpomalí jejich vývoj. Nejzranitelnější je skokan v období, kdy přechází z vody na souš. Často se stává kořistí užovky nebo hyne pod koly automobilů.

Skokan štihlý (*Rana dalmatina*)

Spolu se skokanem hnědým se probouzí i skokan štihlý. Tento skokan je méně početným obyvatelem zdejších rybníků. Od skokana hnědého se odlišuje delšími končetinami, které umožňují i 160 cm dlouhé skoky. Samice přezimují na souši a samci ve vodě. Po probuzení vylézají samice ze zimovišť a vyhledávají vhodné prostředí k rozmnožování. Páření je možné pozorovat brzy z jara i pod ledem. Hlasové projevy samců jsou nevýrazné a přirovnávají se ke kvokání slepice „kvo–kvo–kvo...“ nebo také k roztočené pokličce na zemi. Samice uchycují shluky svých vajíček k vodním rostlinám.

Skokan skřehotavý (*Rana ridibunda*)

Veliký a silný skokan, u nás jeden z největších. Je úzce závislý na vodní prostředí. Vodu opouští jen na krátkou vzdálenost, aby v případě nebezpečí jediným skokem dosáhl vodní hladiny. Ve vodě také zimuje. Žaby se páří od dubna do května. V této době se samci ozývají dosti silným hlasem, který zní jako „krúúo–krúúo–krúúo...“. Při skřehotání se jim zřetelně nafukují oba bubínky v koutcích úst. Samice kladou ve shlucích přes 1000 vajíček, které klesají ke dnu. Pulci jsou velcí a vyvíjejí se do pozdního léta. Ti, kteří přežili všechny nástrahy vodního prostředí, se přeměňují v malé žáby.

Ropucha obecná (*Bufo bufo*)

V polovině března začíná jarní tah ropuchy obecné. K místu rozmnožování se stahuje z velké vzdálenosti. Své zimní úkryty nalézá v zemních dírách, pod pařezy, pod listím či v norách krtků nebo hlodavců. K vodě ropuchy putují, aby se mohly spářit. V této době je slyšet od rybníků jejich poměrně slabý hlas: „kruó–kruó–kruó...“ nebo „kvoak–kvoak–kvoak...“. Samice klade vajíčka ve šňůře a omotává ji kolem vodních rostlin a větví. V červnu a červenci opouštějí mláďata vodní prostředí a dochází k přesunu až tisíců drobných žabek z vody do okolních lesů. V této době jsou nejvíce ohroženy.

Rosnička zelená (*Hyla arborea*)

Je nejkrásnějším druhem těchto rybníků. Svoji svěže zelenou barvou a malými přísavkami na nožkách si získala velkou oblibu. Rosnička je šplhavou žabou, která tráví většinu života na keřích či stromech. Probouzí se v dubnu, kdy se stěhuje k vodě. Rosničky se vyznačují silným hlasem (mají rezonátor) a jejich skřehotání „kre–kre–kre–kre...“ je slyšet v podvečer někdy i brzy z rána. Sbor mnoha samečků je přímo ohlušující. Nejvíce ohrožené jsou rosníčky v době rozmnožování, kdy se shromažďují ve vodě a stávají se kořistí užovky obojkové.

Čolek obecný (*Lissotriton vulgaris*)

Také Karlovské rybníky jsou domovem ocaseťého obojživelníka – čolka obecného. Tento drobný živočich obývá lesy, menší díry, schovává se po kameny a padlé stromy. Sameček na rozdíl od samičky má pruhovanou hlavu, oranžovou břišní stranu a kovově zelený hřbet. Nejvýraznějším znakem je vysoký zvlněný hřeben po celé délce těla. Samička je naopak nevýrazně hnědá s malými tmavými skvrnami. Čolci se páří ve vodě od dubna do června. Ve vodě se pohybují velmi hbitě jako drobné rybky. Samička klade vajíčka do vodních rostlin. Proměna larev pobíhá od července do srpna. Na souši lze čolky vidět jen zřídka, žijí velmi skrytě a aktivní začínají být až v noci. Vzácnějším druhem je čolek horský, který se na zdejších rybnících vzácně objevuje.

Ještěrka živorodá (*Lacerta vivipara*)

Ještěrku můžeme vidět na zarostlých březích nádrží, na okraji lesních porostů, na pasekách, kde se za chladnějších letních dnů často vyhřívá. Svůj název, živorodá, získala díky své schopnosti rodit živá mláďata. Toto přizpůsobení je adaptace na klimaticky drsnější prostředí. Mláďata se rodí ve vaječné bláně, kterou ihned opouštějí. Potravou ještěrek jsou drobní živočichové (hmyz, pavouci), sami se však mohou stát potravou hadů nebo ptáků.

Užovka obojková (*Natrix natrix*)

Je to náš nejběžnější had, přesto i u něho dochází k poklesu početnosti. Užovky mají délku přes 1 m, samci jsou menší než samice. Typickým znakem jsou žluté půlměsíčky za hlavou. Zajímavým jevem je tzv. tanatóza neboli předstírání smrti. Přes zimu upadá do zimního spánku, začíná se pářit v dubnu a květnu. Vejce klade hromadně na jedno místo, k vývoji potřebují teplotu nejméně 21°C. Mláďata jsou dlouhá 15 až 20 cm a jsou ihned samostatná. Na zdejších nádržích ji můžeme pravidelně vidět nejen v pobřežní zóně, ale i plavat daleko od břehu. Zde pátrá po skokanech, ale požírá i rosníčky, čolky a ještěrky. Ve světě obojživelníků a plazů tak stojí na vrcholu potravního řetězce.

Autoři textu: Libor Dostál, Jaroslav Junek, Josef Kadlec, Markéta Kavková
Autoři fotografií: Miloslav Brůna, Libor Dostál, Jaroslav Junek, Josef Kadlec, Markéta Kavková, Pavel Vonička, Martin Waldhauser

